

Sisäministeriö

Lausuntopyyntöne 15.3.2024 (VN/5349/2024)

Hallituksen esitysluonnos laiksi väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyn maahantulon torjumiseksi

Vieraan valtion harjoittaman maahantulon välineellistämisen torjuntaan liittyy peruskysymyksenä kansainvälisten velvoitteiden ja unionin oikeuden tulkitseminen sellaisessa uudentyyppisessä tilanteessa, jota ei ole kyetty ennakoimaan kansainvälisiä velvoitteita asetettaessa ja unionin oikeudesta säädettyä. Toinen keskeinen kysymys koskee mahdollisuutta arvioida kansainvälisiä velvoitteita ja unionin oikeutta välineellistetyn maahantulon kaltaisissa poikkeuksellisissa olosuhteissa tulkittaessa ihmisarvon loukkaamattomuuden vaatimukseen liittyvän palautuskiellon noudattamista ja palautuskiellosta johdettua turvapaikkahakemuksen jättämisen mahdollistamista osin toisistaan erillisinä. Palautuskiellosta ei voida poiketa missään olosuhteissa.

Ehdotetun lain 4 §:n 1 momentissa tarkoitettujen kaltaiset olosuhteet lähestyvät poikkeusoloja. Turvapaikkahakemuksen jättämisen mahdollistamiseen liittyvät poikkeukset saattaisivat olla perusteltavissa silloin, jos kaikkea rajanylitysliikennettä rajoitettaisiin sellaisissa kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavissa erittäin poikkeuksellisissa olosuhteissa, joissa jopa rajan täyssulkua on pidetty mahdollisena. Ehdotetussa laissa tarkoitettujen kaltaisten pelkäämisen turvapaikanhakijoita koskevien rajoitusten perusteleminen voisi olla vaikeampaa. Hallituksen esitysluonnoksessa luonnehditaan ehdotetun lain soveltamistilanteiden olevan normaalioloihin kuuluvia.

Olisi nähdäkseni hyvin kyseenalaista, kyettäisiinkö palautuskiellon noudattaminen takaamaan ehdotetun lain 5 §:ssä tarkoitettujen kaltaisen summaarisen päätöksenteon yhteydessä riittävällä varmuudella. Turvapaikkahakemuksen vastaanottamistarpeen arvioiminen olisi summaarisen päätöksenteon tosiasiallisissa soveltamistilanteissa hyvin haasteellista sekä haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden että varsinkin muiden henkilöiden osalta. Ehdotetun säännöksen mukaan muiden henkilöiden osalta turvapaikkahakemuksen vastaanottamisen edellytyksenä olisi riittävä varmuus näitä koskevasta todellisesta vaarasta joutua kuolemanrangaistuksen, kidutuksen tai muun epäinhimillisen tai ihmisarvoa loukkaavan kohtelun tai rangaistuksen kohteeksi. Summaarisen päätöksenteon yhteydessä ei tehtäisi hallintopäätöstä eikä tällaiseen päätöksentekoon liittyisi muutoksenhakuoikeutta.

Kimmo Hakonen
Tiedusteluvalvontavaltuutettu